CYNGOR SIR YNYS MÔN	
ADRODDIAD I:	**PWYLLGOR GWAITH**
DYDDIAD:	**2 MAWRTH 2020**
PWNC:	**Y CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOL A'R GYLLIDEB AR GYFER 2020/21**
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	**Y CYNGHORYDD R WILLIAMS**
PENNAETH GWASANAETH:	**MARC JONES**
AWDUR YR ADRODDIAD: FFÔN: E-BOST:	**MARC JONES** 01248 752601 rmjfi@ynysmon.gov.uk
AELODAU LLEOL:	**Amherthnasol**

A - Argymhelliad / argymhellion a rheswm / rhesymau

1. Y CYNLLUN ARIANNOL TYMOR CANOL A CHYLLIDEB REFENIW 2020/21

1.1 Pwrpas

Mae gofyn i'r Pwyllgor Gwaith gytuno ar nifer o faterion allweddol mewn perthynas â chyllideb 2020/21. Bydd hyn wedyn yn golygu y gellir cyflwyno'r argymhellion terfynol i'r Cyngor Llawn yn ei gyfarfod ar 10 Mawrth 2020. Y materion y mae angen cytuno arnynt yw:-

- Cyllideb Refeniw'r Cyngor a'r Dreth Gyngor ar gyfer 2020/21 yn sgil hynny;
- Strategaeth Ariannol y Cyngor ar gyfer y Tymor Canol wedi ei diweddaru;
- Defnydd o arian unwaith ac am byth i gefnogi'r gyllideb.

1.2 Crynodeb

Mae'r adroddiad hwn yn dangos y cynigion manwl ar gyfer y gyllideb refeniw y mae angen eu hadolygu a'u cytuno'n derfynol ar gyfer 2020/21 a'u heffaith ar gyllideb refeniw Cyngor Sir Ynys Môn. Mae'r rhain yn faterion i'r Cyngor gytuno arnynt a gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith gyflwyno ei argymhellion terfynol i'r Cyngor.

Mae'r adroddiad hefyd yn diweddaru'r Strategaeth Ariannol ar gyfer y Tymor Canol sy'n darparu cyd-destun ar gyfer gwaith ar gyllidebau'r Cyngor yn y dyfodol. Fodd bynnag, dylid nodi y bydd adroddiad pellach ar Strategaeth Ariannol y Cyngor ar gyfer y Tymor Canol yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith yn ddiweddarach yn y flwyddyn pan fydd gwybodaeth bellach am yr economi a'r setliad arfaethedig i lywodraeth leol yn y dyfodol yn eglurach efallai.

2. ARGYMHELLION YNGHYLCH Y GYLLIDEB REFENIW A'R DRETH GYNGOR AR GYFER 2020/21

Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith :-

- Nodi'r cyfarfodydd ymgynghori ffurfiol ar y gyllideb ac ystyried yr atborth a gafwyd ynddynt fel yr amlinellir yn Adran 2, Atodiad 1 ac yn Atodiad 2;
- Cytuno ar fanylion terfynol cyllideb arfaethedig y Cyngor gan gynnwys y cyllid diwygiedig mewn ymateb i'r pwysau ar y gyllideb a'r arbedion arfaethedig fel y dangosir nhw yn Adran 8, Atodiad 1 ac yn Atodiad 3;

- Nodi argymhelliad y Swyddog Adran 151 y dylai'r Cyngor fod yn gweithio i sicrhau bod o leiaf £7.1m yn y balansau cyffredinol;
- Nodi'r sylwadau a wnaed gan y Swyddog Adran 151 ar gadernid yr amcangyfrifon a wnaed fel y cânt eu hamlinellu yn Adran 6, Atodiad 1;
- Argymell cyllideb net ar gyfer y Cyngor Sir o £142.146m a chynnydd yn lefel y Dreth Gyngor felly o 4.5%, (£56.16 – Band D), gan nodi y bydd penderfyniad ffurfiol, yn cynnwys y Praeseptau i Heddlu Gogledd Cymru a'r Cynghorau Cymuned, yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor llawn ar 10 Mawrth, 2020;
- Awdurdodi'r Swyddog Adran 151 i wneud unrhyw newidiadau a all fod yn angenrheidiol cyn cyflwyno'r cynigion terfynol i'r Cyngor;
- Cytuno y bydd unrhyw bwysau annisgwyl ar gyllidebau a arweinir gan y galw yn ystod y flwyddyn ariannol yn gallu tynnu ar gyllid o'r gyllideb gyffredinol ar gyfer digwyddiadau annisgwyl;
- Gofyn i'r Cyngor awdurdodi'r Pwyllgor Gwaith i ryddhau hyd at £250k o'r balansau cyffredinol os bydd y gyllideb ar gyfer digwyddiadau annisgwyl wedi'i hymrwymo'n llawn yn ystod y flwyddyn;
- Dirprwyo i'r Swyddog Adran 151 y pŵer i ryddhau hyd at £50k o'r gronfa digwyddiadau annisgwyl ar gyfer unrhyw un eitem. Ni chaniateir cymeradwyo unrhyw eitem dros £50k heb gael caniatâd ymlaen llaw gan y Pwyllgor Gwaith;
- Cymeradwyo bod y Premiwm Treth Gyngor ar gyfer ail gartrefi yn parhau i fod yn 35% ac yn parhau i fod yn 100% ar gyfer tai gwag.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a / neu ddewis yr opsiwn hwn?

Ystyriwyd nifer o opsiynau yn dilyn rhyddhau'r cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb. Mae'r cynigion terfynol ar gyfer y gyllideb yn cymryd i ystyriaeth y setliad terfynol i lywodraeth leol, y sylwadau a gafwyd yn ystod y broses ymgynghori a sylwadau'r Pwyllgor Sgriwtini.

C - Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Yn unol â Chyfansoddiad y Cyngor, rhaid i'r Pwyllgor Gwaith gyhoeddi ei gynnig terfynol ar gyfer y gyllideb cyn iddo gael ei ystyried gan y Cyngor.

CH - A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Amherthnasol

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Amherthnasol

DD -	Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?	Beth oedd eu sylwadau?
1	**Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA)** (dewisol)	Mae'r Prif Weithredwr a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth wedi bod yn rhan o'r broses o osod y gyllideb drwyddi draw ac maent yn cytuno gyda'r adroddiad ac yn cefnogi'r cynnig terfynol ar gyfer y gyllideb.
2	**Cyllid / Adran 151** (gorfodol)	Amherthnasol - y Swyddog Adran 151 yw awdur yr adroddiad.
3	**Swyddog Cyfreithiol / Monitro** (gorfodol)	Mae'r Swyddog Monitro yn rhan o'r UDA ac o'r herwydd mae sylwadau'r swyddog wedi cael eu cymryd i ystyriaeth.
4	**Adnoddau Dynol (AD)**	-
5	**Eiddo**	-

6	**Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)**	-
7	**Sgriwtini**	Ystyriwyd y cynigion terfynol ar gyfer y gyllideb gan y Pwyllgor Sgriwtini yn ei gyfarfod ar 27 Chwefror 2020. Rhoddir diweddariad llafar ar ganlyniad y cyfarfod i'r Pwyllgor Gwaith.
8	**Aelodau Lleol**	Mae cyllideb y Cyngor yn berthnasol i holl aelodau'r Cyngor ac ymgynghorwyd â nhw trwy gydol y broses o osod y gyllideb.
9	**Unrhyw gyrff allanol / eraill**	Gweler Adran 2 yr adroddiad.
E -	**Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)**	
1	**Economaidd**	
2	**Gwrth-dlodi**	Bydd cynyddu'r Dreth Gyngor yn effeithio ar lefelau incwm gwario trethdalwyr. Mae'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn cynorthwyo trethdalwyr sydd ar incwm isel trwy ostwng y swm sy'n ddyledus yn rhannol neu'n llawn
3	**Trosedd ac Anhrefn**	
4	**Amgylcheddol**	
5	**Cydraddoldebau**	Gweler Adran 11, Atodiad 1
6	**Cytundebau Canlyniad**	
7	**Arall**	

F - Atodiadau:

- Atodiad 1 – Adroddiad manwl ar y Cynigion ar gyfer y Gyllideb
- Atodiad 2 – Crynodeb o Ganlyniadau'r Broses Ymgynghori
- Atodiad 3 – Crynodeb o'r Gyllideb Refeniw Arfaethedig ar gyfer 2020/21 fesul Gwasanaeth

FF - Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

ATODIAD 1

1. RHAGARWEINIAD A CHEFNDIR

1.1. Mae’r adroddiad canlynol yn nodi’r cynigion ar gyfer cyllideb refeniw 2020/21 ac mae’n un o gyfres o adroddiadau sy’n rhoi darlun cyffredinol o sefyllfa ariannol y Cyngor ac sy’n sicrhau bod arian y Cyngor yn cael ei ddyrannu i gwrdd â’i flaenoriaethau. Mae’r adroddiadau eraill yn y gyfres yn ymwneud â Rhaglen a Strategaeth Gyfalaf y Cyngor, Strategaeth Rheoli Trysorlys y Cyngor, Ffioedd a Thaliadau a Defnyddio Cronfeydd Wrth Gefn y Cyngor.

1.2. Gyrrir y gyllideb refeniw a’r angen parhaus i ddod o hyd i arbedion refeniw gan y Strategaeth Ariannol Tymor Canol fel y cymeradwywyd hi gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2018 a gellir ei chrynhoi fel a ganlyn:-

Tabl 1
Cynllun Ariannol Tymor Canol 2020/21 i 2022/23

	2019/20 £’m	2020/21 £’m	2021/22 £’m
Cyllideb Refeniw a ddygwyd ymlaen	135.21	139.60	141.67
Pwysau ar y Gyllideb a Chwyddiant	6.16	4.84	3.65
Cyllideb Ddiwygiedig	**114.37**	**144.44**	**145.32**
Cyllid Allanol Cyfun (AEF)	98.21	98.21	98.21
Y Dreth Gyngor	41.39	43.46	45.63
Cyfanswm Cyllid	**139.60**	**141.67**	**143.84**
Yr Arbedion y mae angen eu gwneud	**1.77**	**2.77**	**1.48**
Prif Dybiaethau			
Dyfarniadau Tâl – staff nad ydynt yn Athrawon	2.0%	2.0%	2.0%
Dyfarniadau Tâl – Athrawon	2.3%	2.0%	2.0%
Pensiwn Athrawon	14.4%	0.0%	0.0%
Chwyddiant Cyffredinol	2.1%	2.1%	2.0%
Newid yn y Cyllid Allanol Cyfun	2.5%	0.0%	0.0%
Cynnydd yn y Dreth Gyngor	5.0%	5.0%	5.0%

1.3. Mae'r tabl uchod yn dangos, er gwaethaf parhau gyda chynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor, na fyddai hynny’n ddigon i gwrdd â’r gost ychwanegol oherwydd galw am wasanaethau a chwyddiant. Roedd y rhagdybiaethau mewn perthynas â’r Cyllid Allanol Cyfun yn gwneud darpariaeth ar gyfer grantiau yn trosglwyddo i'r setliad yn 2020/21 ond na fyddai cyllid ychwanegol ar gael. Canlyniad y cynllun oedd y byddai'r Cyngor yn ceisio dod o hyd i £6m o arbedion yn y gyllideb refeniw dros y 3 blynedd nesaf.

1.4. Ystyriodd y Pwyllgor Gwaith ei gynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb yn ei gyfarfod ar 13 Ionawr 2020 a chymeradwyodd Gyllideb Ddigyfnewid Gychwynnol o £142.203m. Roedd y setliad refeniw dros dro a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn well na'r disgwyl gyda £1.533m o grantiau ac addasiadau yn dod mewn i'r setliad (1.6%), ynghyd â £3.68m arall o gyllid ychwanegol (3.78%). 'Roedd hyn yn cynyddu'r Cyllid Allanol Cyfun amodol i £101.005m, a oedd £2.795m yn uwch na'r ffigwr a ragdybiwyd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol.

1.5. Yn seiliedig ar y gyllideb ddigyfnewid a'r setliad dros dro, byddai modd cydbwyso'r gyllideb gyda chynnydd o 4.64% yn y Dreth Gyngor heb orfod gwneud arbedion. Fodd bynnag, nodwyd bod modd arbed £0.343m, heb i hynny gael unrhyw effaith ar wasanaethau. Penderfynodd y Pwyllgor Gwaith, yn y cyfarfod ar 13 Ionawr 2020, i ymgynghori ar gynnydd yn y Dreth Gyngor o rhwng 4.5% a 5.0% ac ar weithredu'r cynigion a nodwyd ar gyfer arbedion.

2. YMGYNGHORIAD Y CYNGOR

2.1. Cyhoeddodd y Cyngor ei gynigion ar gyfer y gyllideb ar 14 Ionawr 2020 a daeth y cyfnod ymgynghori i ben ar 7 Chwefror 2020. Gofynnwyd i ddinasyddion, partneriaid, rhanddeiliaid a staff ymateb i'r ymgynghoriad trwy wahanol ddulliau gan gynnwys:-

- Cyfryngau Cymdeithasol
- Ymateb trwy wefan y Cyngor
- Ymateb yn uniongyrchol trwy lythyr neu e-bost

2.2. Yn ogystal, fe gynhaliodd y Cyngor :-

- Grwpiau ffocws ar gyfer pobl dan 25 oed;
- Fforwm Pobl Hŷn;
- Sesiwn gyda Phenaethiaid ac Uwch Reolwyr Ysgolion;
- Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned;
- Fforwm Partneriaeth (Yr Heddlu, y Gwasanaeth Tân, Iechyd, Fforymau Cynghorau Tref a Chymuned, y Trydydd Sector).

2.3. Mae canlyniadau'r broses ymgynghori ynghlwm yn Atodiad 2.

3. Y GYLLIDEB DDIGYFNEWID DDIWYGIEDIG AR GYFER 2019/20 A'R BWLCH YN Y GYLLIDEB

3.1. Ers cwblhau cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb, gwnaed rhagor o waith i adolygu a diwygio'r gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2020/21. Mae hyn wedi arwain at ychydig bach o newidiadau a nodir yn Nhabl 2 isod:-

Tabl 2
Addasiadau i'r Gyllideb Sefydlog

	£m	£m
Y Gyllideb Ddigyfnewid ar 13 Ionawr 2020		142.203
Arbedion arfaethedig		(0.343)
Cynnydd yn y gyllideb i gwrdd â cynnydd yn y galw am wasanaethau		0.287
Cyllideb Arfaethedig Gychwynnol ar gyfer 2020/21 ar 13 Ionawr 2020 (gan ragdybio cynnydd o 4.5% yn y Dreth Gyngor)		**142.147**
Addasiadau Terfynol		
Cywiro cyllidebau NNDR yn dilyn cadarnhad o'r lluosydd terfynol	(0.003)	
Cywiro Cyllideb Premiwm Yswiriant	0.004	
Cywiro Cyllideb Grant Gweinyddu Budd-dal Tai yn dilyn cadarnhad o'r dyfarniad grant ar gyfer 2020/21	0.027	
Cyfanswm Addasiadau i'r Gyllideb		**0.228**
Y Gyllideb Ddigyfnewid Ddiwygiedig ar 2 Mawrth 2020		**142.175**

3.2 Cyhoeddwyd ffigyrau'r setliad terfynol gan Lywodraeth Cymru ar 25 Chwefror 2020. Nid oedd y ffigurau a gyhoeddwyd yn dangos unrhyw newid i'r setliad dros dro ac felly bydd Ynys Môn yn derbyn £101.005m fel AEF ar gyfer 2020/21.

3.3 Fel rhan o'r setliad terfynol, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi grant ychwanegol o £10m, yn ogystal â'r grant o £30m yn 2019/20, i helpu awdurdodau lleol ddelio gyda'r cynnydd yn y galw am wasanaethau Gofal Cymdeithasol. Cyfran Ynys Môn o'r grantiau hyn yw £932k.

4. Y DRETH GYNGOR

4.1. Roedd y Dreth Gyngor ar gyfer eiddo Band D am 2019/20 yn £1,248.57, sef y 16eg o'r 22 Awdurdod yng Nghymru ac mae'n is na chyfartaledd Cymru, sef £1,319. Yr hyn sy'n bwysicach i Ynys Môn yw'r gymhariaeth â'r 5 awdurdod arall yng Ngogledd Cymru. Dangosir hyn yn Nhabl 3 isod:-

Tabl 3
Cymharu Treth Gyngor Band D yn Awdurdodau Gogledd Cymru

Awdurdod	Tâl Band D 2019/20 £	Y swm dros / o dan ffigwr Ynys Môn £	Y ganran dros / o dan ffigwr Ynys Môn %
Ynys Môn	1,249		
Gwynedd	1,376	+ 127	+ 10.2%
Conwy	1,281	+ 32	+ 2.6%
Sir Ddinbych	1,327	+ 78	+ 6.2%
Sir y Fflint	1,281	+ 32	+ 2.6%
Wrecsam	1,153	- 96	- 7.7%

4.2. Roedd y gyllideb Treth Gyngor ar gyfer 2019/20 (cyn cynyddu'r Dreth Gyngor ond ar ôl gwneud addasiad ar gyfer y newid yn y sylfaen drethu a'r premiwm) yn £39.370m. Felly, mae pob cynnydd o 1% yn cynhyrchu £393k o arian ychwanegol.

Ar ôl cymryd y setliad terfynol o £101.005m i ystyriaeth, byddai angen £41.172m o arian Treth Gyngor i gyllido gofynion cyllideb o £142.177m (gweler Tabl 2). Er mwyn ariannu'r gofynion cyllideb diwygiedig, byddai angen cynnydd o 4.58% yn y Dreth Gyngor, a fyddai'n golygu cynyddu cost Band D i £1,305.72, cynnydd o £57.15 neu £1.10 yr wythnos.

4.3. Byddai unrhyw gynnydd yn y Dreth Gyngor yn darparu mwy o arian nag sydd ei angen i ariannu'r gyllideb Ddigyfnewid Ddiwygiedig o £142.177m. Byddai cynnydd o 5% yn darparu £156k ychwanegol. Gellir defnyddio'r cyllid dros ben fel a ganlyn:-

- Ariannu'r pwysau cyllidebol a nodwyd ym mharagraff 8 uchod.
- Caniatáu gohirio rhywfaint o'r arbedion o £0.343m a gynigiwyd.
- Cynyddu cyllidebau ar gyfer digwyddiadau annisgwyl a thrwy hynny leihau'r perygl o orwario yn 2020/21.

4.4. Yn y setliad terfynol, gosodwyd yr elfen dreth safonol ar gyfer y Cyngor h.y. y ffigwr Treth Gyngor safonol ledled Cymru, a ddefnyddir i bennu'r Cyllid Allanol Cyfun ar gyfer pob Cyngor, ar £1,335.76, sydd 7.1% yn uwch na'r ffigwr yn 2019/20.

5. CRONFEYDD WRTH GEFN CYFFREDINOL A PHENODOL, CRONFEYDD AR GYFER DIGWYDDIADAU ANNISGWYL A RISG ARIANNOL

5.1. Mae'r gyllideb arfaethedig yn cynnwys nifer o ragdybiaethau o ran yr incwm a'r gwariant tebygol yn y blynyddoedd i ddod. Mae'n anochel felly fod nifer o risgiau ariannol cynhenid yn y gyllideb arfaethedig. Amlygir y risgiau ariannol allweddol isod:-

- Mae gan unrhyw orwariant a ragwelir yn 2019/20 oblygiadau uniongyrchol ar gyfer cyllideb 2020/21, h.y. a fydd y gwasanaethau sy'n gorwario ar hyn o bryd yn wynebu'r un pwysau ar eu cyllidebau yn 2020/21 ac, o ganlyniad, a fyddant yn gallu darparu gwasanaethau o fewn y gyllideb arfaethedig yn 2020/21. Yn ogystal, bydd unrhyw orwariant yn 2018/19 yn effeithio ar lefel cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor i'r dyfodol. Ar hyn o bryd, rhagwelir gorwariant net o £1.10m ar gyllidebau Gwasanaeth (ac eithrio cyllidebau corfforaethol a chostau ariannu cyfalaf) ar gyfer 2019/20 ac mae hwn yn ffactor pwysig i'w ystyried. Mae'r ffigwr hwn ar ôl derbyn £363k o arian grant ychwanegol gan Lywodraeth Cymru i ateb y galw ychwanegol am ofal cymdeithasol yn ystod misoedd y gaeaf. Ni wnaed unrhyw gyhoeddiad a fydd y cyllid hwn ar gael eto yn 2020/21 a heb yr arian hwn mae'r gorwariant sylfaenol ar wasanaethau yn £1.46m. Mae £1.43m ychwanegol wedi'i gynnwys yn y gyllideb ddigyfnewid, i gwrdd â'r gorwariant posib hwn.

- Mae’r galw am Wasanaethau Oedolion, Gwasanaethau Plant a gwasanaethau addysg arbenigol ychwanegol a chostau cysylltiedig wedi cynyddu yn ystod y ddwy neu dair blynedd ddiwethaf. Mae’r gyllideb ddigyfnewid yn seiliedig ar lefel y galw ar hyn o bryd ond mae risg sylweddol y bydd y galw am y gwasanaethau hyn yn parhau i dyfu oherwydd bod ein poblogaeth yn heneiddio ac o gofio’r gwelliant ym mhrosesau’r Gwasanaethau Plant a all olygu bod y gwasanaeth yn nodi mwy o blant y mae angen i’r Awdurdod ymyrryd yn eu cylch.
- Cytunwyd ar y dyfarniad cyflog i athrawon hyd at fis Medi 2020 ac mae’r swm y bydd ei angen wedi’i gynnwys yn y cynnig ar gyfer y gyllideb. Fodd bynnag, nid yw'r dyfarniad cyflog ar gyfer y cyfnod o Medi 2021 ymlaen wedi ei gynnwys. Gwnaed darpariaeth ar gyfer cynnydd o 2%, ond nid yw'n eglur ar hyn o bryd a fydd hynny’n ddigon.
- Ni chytunwyd ar y dyfarniad tâl i staff nad ydynt yn staff addysgu ac a ddaw i rym ar 1 Ebrill 2020. Mae'r Cyflogwyr wedi cynnig cynnydd o 2% ond mae'r Undebau wedi gwneud cais am gynnydd o 10%. Mae cyllid ychwanegol wedi'i gynnwys yn y gyllideb i dalu am godiad cyflog o 2%. Mae pob 1% dros y gyfradd hon yn cynyddu'r gost flynyddol oddeutu £450k.
- Caniatawyd cynnydd chwyddiant o 2% ar draws yr holl wariant nad yw’n ymwneud â thâl (oni bai fod y cynnydd a wnaed ar gyfer chwyddiant mewn cytundebau yn hysbys). Er bod y rhan fwyaf o’r proffwydoliaethau’n awgrymu y bydd chwyddiant yn aros ar lefel o tua 2% yn y dyfodol rhagweladwy, gallai’r ansicrwydd ynghylch Brexit a’i effaith ar economi’r DU olygu bod chwyddiant yn codi i lefel sy’n uwch na’r hyn y darparwyd ar ei gyfer yn y gyllideb.
- Codwyd ffioedd a thaliadau anstatudol 3% ar gyfartaledd ym mhob gwasanaeth. Ni wnaed unrhyw addasiad ar gyfer newid y galw am y gwasanaethau a phe bai’r cynnydd yn y ffioedd a thaliadau yn arwain at ostyngiad yn y galw, yna mae perygl na chyflawnir cyllidebau incwm.

5.2. O ran unrhyw gronfeydd ar gyfer digwyddiadau annisgwyl a chronfeydd wrth gefn, mae angen i’r Swyddog Adran 151 adolygu’r cyfan o’r rhain a’r gyllideb sylfaenol ei hun, ynghyd â’r risgiau ariannol sy’n wynebu’r Awdurdod. Yn ogystal, dylai’r adolygiad edrych i’r tymor canol lle bo angen, a chymryd i ystyriaeth unrhyw ddatblygiadau allweddol a allai effeithio ar yr angen am adnoddau unwaith ac am byth a’r angen i’w defnyddio.

5.3. Cymerir agwedd gadarn tuag at reoli risgiau cyllidebol a diogelu iechyd ariannol y Cyngor ar hyn o bryd. Mae hyn yn arbennig o wir pan fo angen diogelu arian unwaith ac am byth yn ddigonol er mwyn ariannu newidiadau strategol/trawsnewid yn y dyfodol yn hytrach na chyllido gorwariant sylweddol yn y gyllideb sylfaenol ei hun.

5.4. Cymerwyd i ystyriaeth yr angen i gyfyngu cymaint â phosib ar wariant a’r effaith ganlynol ar wasanaethau, ond rhaid cydbwyso hyn yn erbyn yr angen i sicrhau sefydlogrwydd ariannol y Cyngor yn y tymor canol a’r tymor hir a’r angen hefyd i weithredu arbedion dros y blynyddoedd nesaf mewn ffordd raddol a strwythuredig. Yn ogystal, mae yna rywfaint o risg o wariant annisgwyl neu orwariant oherwydd pwysau mwy cyffredinol ar gyllideb gwasanaethau, a rhaid i’r cronfeydd wrth gefn fod yn ddigonol i fedru ymdopi â’r pwysau hyn.

5.5. Ar 31 Mawrth 2019, roedd cronfeydd cyffredinol y Cyngor yn £5.912m sy’n cyfateb i 4.4% o gyllideb refeniw net y Cyngor ar gyfer 2019/20, neu 6.1% os na chaiff y cyllidebau a ddirprwywyd i’r ysgolion eu cynnwys. Mae maint y gronfa wrth gefn gyffredinol yn fater i’r Cyngor benderfynu arno, a hynny’n seiliedig ar argymhelliad gan y Swyddog Adran 151 ond, fel rheol gyffredinol, ystyrir bod 5% o’r gyllideb refeniw net yn lefel dderbyniol. Yn seiliedig ar gyllideb refeniw ddigyfnewid 2020/21, byddai hyn yn golygu y byddai angen tua £7.1m o gronfeydd wrth gefn cyffredinol. Mae hyn yn cymryd i ystyriaeth nad oes gan y mwyafrif o ysgolion uwchradd unrhyw gronfeydd wrth gefn i ddisgyn yn ôl arnynt erbyn hyn a bod ysgolion cynradd yn dibynnu fwyfwy ar eu cronfeydd wrth gefn i gydbwyso eu cyllidebau. Os nad yw’r cyllidebau a ddirprwywyd i’r ysgolion yn cael eu cynnwys yn y cyfrifiad, yna byddai angen cronfeydd wrth gefn cyffredinol o £5.0m.

5.6. Yn ystod 2019/20, mae nifer o eitemau wedi newid lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol neu mae'r Pwyllgor Gwaith cytuno i ariannu'r gost o'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Mae'r rhain yn cynnwys: -

- Credydu 50% o werth y Grant Pensiwn Athrawon yn ôl i'r Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol. Arweiniodd hyn at gynnydd o £479k yn y gronfa wrth gefn.
- Ariannu cost ychwanegol taliadau tâl gwyliau wedi'u hôl-ddyddio i athrawon cyflenwi. Arweiniodd hyn at ostyngiad o £110k yn y gronfa wrth gefn.

Yn ogystal, rhagwelir ar hyn o bryd y bydd gorwariant o £1.25m yn y gyllideb refeniw yn 2019/20. Ar ôl addasu ar gyfer y swm a fydd yn cael ei gredydu i Gronfeydd Gwasanaeth unigol, bydd gostyngiad o £1.67m yn y gronfa gyffredinol, sy'n golygu y rhagwelir balans ar 31 Mawrth 2020 o £4.61m, sy'n cyfateb i 3.2% o'r gyllideb refeniw arfaethedig ar gyfer 2020/21.

5.7. Mewn cyfnod o lymder ariannol, mae cyllidebau'n gostwng ac nid ydynt yn gallu delio â chynnydd mewn galw, yn enwedig yn y gwasanaethau hynny sydd â llai o reolaeth dros y galw e.e. Gwasanaethau Cymdeithasol. Felly, mae dadl bod mwy o angen am gronfeydd wrth gefn cyffredinol oherwydd bod mwy o risg o orwariant a bydd y Cyngor angen mwy o adnoddau ariannol i leihau'r risg cymaint â phosib.

5.8. Ym marn broffesiynol y Swyddog Adran 151 mae lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol wedi cyrraedd sefyllfa dyngedfennol bellach ac ni ddylid caniatáu iddynt ostwng ymhellach. Mae cael cyn lleied â 3% o gronfeydd ariannol wrth gefn yn risg ariannol i'r Awdurdod ac mae'r risg honno'n cynyddu po hiraf y bydd y cronfeydd wrth gefn yn parhau i fod cyn ised. Yn y tymor canol, rhaid i gynllun ariannol y Cyngor gynnwys cyllido ar gyfer gwarged y gellir ei defnyddio i godi lefel y cronfeydd wrth gefn cyffredinol i £7m o leiaf. Derbynnir nad oes modd cyflawni hynny mewn un flwyddyn ariannol, ac y gallai gymryd rhwng 3 a 5 mlynedd i wneud hynny, a bydd rhaid i'r cyfraniad blynyddol hwn tuag at y cronfeydd wrth gefn ddigwydd mewn cyfnod o lymder parhaus a'r angen i ganfod arbedion pellach.

5.9. Mae gan y Cyngor hefyd £9.9m mewn cronfeydd wrth gefn clustnodedig a chyfyngedig (ar 31 Mawrth 2019). Mae angen y mwyafrif o'r cronfeydd wrth gefn hyn i ariannu prosiectau penodol, neu maent yn arian grant sydd ar ôl neu maent ar gael i ariannu risgiau posib os byddant yn gwaethygu i'r fath raddau eu bod yn creu problem. Mae'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig a chyfyngedig hyn yn parhau i gael eu defnyddio ac amcangyfrifir y bydd y balans wedi gostwng i £8.4m erbyn diwedd blwyddyn ariannol 2019/20. Mae mwyafrif y £8.4m ar gyfer ariannu risgiau posib e.e. risgiau heb yswiriant, i gadw grantiau sydd heb eu dyrannu ac i gyllido prosiectau sydd wedi cychwyn a fydd yn cael eu cwblhau yn ystod 2019/20.

5.10. Efallai y bydd sgôp i ryddhau swm bychan o'r cronfeydd wrth gefn clustnodedig i'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ac mae adroddiad llawn ar Gronfeydd Wrth Gefn Cyffredinol a Chlustnodedig wedi'i gynnwys fel eitem ar wahân ar raglen y Pwyllgor.

5.11. Mae'r gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2020/21 yn cynnwys £1.183m o gronfeydd cyffredinol a chlustnodedig ar gyfer digwyddiadau annisgwyl. Mae'r eitemau o dan y pennawd hwn yn cynnwys cronfa gyffredinol ar gyfer digwyddiadau annisgwyl o £404k, cronfa ar gyfer digwyddiadau annisgwyl o £150k yn y maes cyflogau a graddfeydd swyddi, a £108k ar gyfer cyllid y mae cyfyngiad amser ynghlwm ag ef, gan gynnwys y cynnig Twf Rhanbarthol a phrosiect STEM Gogledd Cymru. Mae'r gyllideb hefyd yn cynnwys £235k i liniaru'r risg a nodir uchod a £287k tuag at unrhyw gostau ychwanegol mewn unrhyw gyllidebau Gofal Cymdeithasol oherwydd cynnydd yn y galw am wasanaeth. Mae cyllidebau ar gyfer digwyddiadau annisgwyl yn lliniaru, i ryw raddau, y risg y bydd y Cyngor yn cael costau annisgwyl neu fod costau'n cynyddu yn ystod y flwyddyn. Byddai gostwng lefel y cyllidebau cyffredinol ar gyfer digwyddiadau annisgwyl yn golygu y byddai'n rhaid ariannu costau annisgwyl neu gynnydd mewn costau o'r balansau cyffredinol.

6. CADERNID YR AMCANGYFRIFON

6.1. Yn unol ag Adran 25 Deddf Llywodraeth Leol 2003, mae'n ofynnol i'r Prif Swyddog Cyllid gyflwyno adroddiad ar gadernid yr amcangyfrifon cyllidebol a digonolrwydd y cronfeydd wrth gefn arfaethedig.

6.2. Mae amcangyfrifon y gyllideb yn seiliedig ar dybiaethau ynghylch gwariant ac incwm yn y dyfodol ac maent yn cynnwys elfen o risg oherwydd rhagdybio. Gellir lliniaru effaith y risg hon drwy gynlluniau wrth gefn, cyllidebau wrth gefn ar gyfer digwyddiadau annisgwyl a chronfeydd ariannol wrth gefn.

6.3. Nid yw cadernid yr amcangyfrifon cyllidebol yn gwestiwn syml o p'un a ydynt wedi eu cyfrifo'n gywir ai peidio. Yn ymarferol, mae llawer o gyllidebau wedi'u seilio ar amcangyfrif neu ragolygon, ac efallai y bydd elfen o risg ynghylch a fydd y cynlluniau'n cael eu gweithredu neu a fydd modd cyflawni'r targedau. Caiff amrywiol risgiau i'r gyllideb eu hystyried yn eu tro isod:-

- **Risg Chwyddiant** – Risg yw hon y gallai lefel chwyddiant fod yn sylweddol wahanol i'r rhagdybiaeth a wnaed yn y gyllideb. Ar gyfer 2020/21, caniatawyd ar gyfer chwyddiant yn y gyllideb fel a ganlyn: dyfarniadau tâl yn unol â'r cynnig a wnaed gan y Cyflogwr ar gyfer staff CGC ac Athrawon, chwyddiant prisiau (2.0%). Nid yw'r rhagolygon diweddaraf yn dangos y bydd chwyddiant yn codi'n sylweddol yn ystod 2020/21 a disgwylir y bydd chwyddiant o gwmpas targed y Llywodraeth, sef 2%, neu y bydd o gwmpas y ffigwr hwnnw. Mae tua £54m o gyllideb y Cyngor yn cael ei wario ar gyflenwadau a gwasanaethau lle bydd y pris yn cynyddu wrth i chwyddiant godi. Gallai cynnydd o 1% mewn chwyddiant ychwanegu £540k i gostau'r Cyngor (tua 0.5% o'r gyllideb net). Er bod chwyddiant yn dal i fod yn risg, mae gan y Cyngor ddigon o gronfeydd wrth gefn i ariannu cynnydd sydyn mewn chwyddiant.
- **Risg Cyfraddau Llog** – Mae cyfraddau llog yn effeithio ar gyllideb refeniw un flwyddyn drwy'r llog a enillir – h.y. mae cynnydd yn y gyfradd llog yn beth da. Yn unol â Strategaeth Rheoli Trysorlys yr Awdurdod, yr ystyriaethau cyntaf wrth fuddsoddi fydd diogelwch a hylifedd y buddsoddiad – bydd yr elw ar y buddsoddiad yn llai o flaenoriaeth. Nid yw'r gyllideb felly'n dibynnu ar gael elw mawr o'r buddsoddiadau a wneir. Mae cyfraddau llog yn parhau i fod yn isel iawn ac er y gallant ddechrau codi, ni fydd y cynnydd yn sylweddol yn 2020/21. Mae'r rhan fwyaf o'r llog a delir gan y Cyngor yn gysylltiedig â benthyciadau cyfraddau sefydlog na fyddant yn newid pe bai'r gyfradd llog yn codi. Felly, fel yn y blynyddoedd diwethaf, ystyrir bod y risg o ran cyfraddau llog yn isel, ac mae hon yn risg y mae'r risg chwyddiant yn ei lliniaru, oherwydd os yw un yn cynyddu, yna mae'r llall yn debygol o gynyddu hefyd;
- **Risgiau Grantiau –** Mae'r rhain yn risgiau gyda nifer fawr o grantiau penodol gan Lywodraeth Cymru, gan Ewrop neu gan gyrff eraill sy'n cefnogi cyfran dda o wariant y Cyngor. Efallai y bydd rhai o'r rhain yn gostwng yn sylweddol neu'n cael eu dileu yn gyfan gwbl; nid oes gennym ddarlun cyflawn o'r rhain i gyd ac ni fydd y sefyllfa'n eglurach hyd yn oed wrth i'r flwyddyn ariannol gychwyn. Er mai'r ymateb naturiol yw dweud y bydd rhaid i'r gwariant sy'n gysylltiedig â'r grant ddod i ben pan ddaw'r grant i ben, mae perygl na fydd hyn bob amser yn bosib. Efallai na fydd yn bosib pan fydd telerau'r contract yn golygu na all y gwariant gael ei dorri mor gyflym â'r incwm neu os oes costau diswyddo sydd heb eu hariannu. Efallai na fydd yn bosib os yw'r gweithgaredd a ariennir mor bwysig ar gyfer cyflawni Blaenoriaethau'r Cyngor ei hun fel bod y Cyngor yn penderfynu bod rhaid iddo barhau â'r gwariant. Wrth ymdrechu i liniaru'r risg hon, rhaid sicrhau bod gennym y wybodaeth orau sydd ar gael am bob un o'r grantiau, ond ni fedrir diystyru'n gyfan gwbl y posibilrwydd y bydd newidiadau sylweddol yn digwydd yn ystod y flwyddyn;

- **Risgiau Incwm –** Mae'r gyllideb yn seiliedig ar sicrhau cynnydd cyffredinol o 3% mewn ffioedd, ac mae nifer o wasanaethau wedi rhagdybio codiadau a fydd hyd at 3%. Os bydd newid yn y galw am Wasanaethau'r Cyngor yn golygu bod lefel y galw'n disgyn, ac os na lwyddir i gyrraedd targedau incwm, gall hynny arwain at orwario ar gyllidebau net. Bydd angen monitro sefyllfa'r gyllideb net yn ofalus, ac, os oes angen, bydd rhaid torri yn ôl ar wariant i gyfateb i'r gostyngiad mewn incwm;

- **Risg o fod yn rhy optimistaidd** - Mae'n debyg mai'r risg fwyaf yn y blynyddoedd diwethaf oedd bod yr Awdurdod, Aelodau a Swyddogion wedi bod yn or-optimistaidd o ran yr arbedion y gellir eu gwneud neu na fydd cynnydd sylweddol yn y galw am wasanaethau, ac yn arbennig gofal cymdeithasol. Ar gyfer 2020/21, mae lefel yr arbedion a gynigiwyd yn isel a gellir gweithredu'r arbedion hynny'n rhwydd, ond mae'r risg o gynnydd yn y galw am wasanaethau yn dal i fodoli. Mae'r gyllideb arfaethedig yn lliniaru risg hon i ryw raddau, trwy gadw rhywfaint o arian wrth gefn ond os bydd y galw'n codi'n sydyn, gellid gorwario'n sylweddol.

- **Risg o fod yn rhy Ofalus –** Dyma'r gwrthwyneb i'r risg uchod; y perygl bod ein cyllidebau wedi cael eu llunio'n rhy wyliadwrus ac, o'r herwydd, eu bod yn fwy nag sydd ei angen, gan arwain at osod y Dreth Gyngor ar lefel uwch nag sydd raid - rhywbeth y mae Aelodau yn awyddus i'w osgoi.

- **Costau Diswyddo Staff -** Oherwydd lefel yr arbedion y bu'n rhaid eu gwneud mewn blynyddoedd blaenorol, rhyddhawyd staff addysgu a staff nad ydynt yn addysgu trwy'r broses ddiswyddo. Ariannwyd costau diswyddo o arian wrth gefn canolog. 'Roedd £400k yn y gronfa wrth gefn yn 2019/20 ond mae'r gyllideb a gynigir yn gostwng y ffigwr hwn i £150k. Nid yw cyllideb 2020/21 yn cynnwys cynigion ar gyfer arbedion a fyddai'n golygu y byddai angen lleihau nifer y staff ac mae'r cyllidebau a ddirprwywyd i'r ysgolion hefyd yn caniatáu ar gyfer ariannu'r holl gostau ychwanegol ac felly ni ddylai bod angen i ysgolion leihau niferoedd eu staff addysgu yn sylweddol. Dylai'r gronfa wrth gefn fod yn ddigon i gwrdd ag unrhyw gostau diswyddo sy'n codi yn ystod y flwyddyn

- **Premiwm y Dreth Gyngor –** Mae'r cynnydd yn y premiwm ar gyfer eiddo gwag o 25% i 100% wedi gweld gostyngiad yn nifer yr eiddo gwag y codir premiwm arnynt (-29% rhwng Tachwedd 2018 a Thachwedd 2019) wrth i berchnogion yr eiddo hyn weithredu i ddod â nhw yn ôl i ddefnydd. Rhagwelir y bydd hyn yn parhau i 2020/21 ond mae'r risg yn cael ei lliniaru trwy gynnwys dim ond 80% o'r eiddo gwag wrth gyfrifo'r sylfaen drethu. Nid yw'r newid yn y premiwm a godir ar ail gartrefi o 25% i 35% wedi arwain at ostyngiad sylweddol yn nifer yr eiddo y codir premiwm arnynt, er bod rhai perchnogion wedi symud eu heiddo o'r gofrestr Treth Gyngor i'r gofrestr Annomestig, bu cynnydd o 5% yn nifer yr eiddo y codir premiwm ail gartref arnynt (Tachwedd 2018 i Dachwedd 2019). Unwaith eto mae 80% o'r eiddo hyn wedi'u cynnwys yn y sylfaen drethu ac mae hynny, i ryw raddau, yn lliniaru effaith y gostyngiad yn nifer yr eiddo sy'n denu premiwm.

- **Incwm o'r Dreth Gyngor** – Mae'r gyllideb ar gyfer incwm o'r Dreth Gyngor yn seiliedig ar gyfrifiad y sylfaen drethu ym mis Tachwedd y flwyddyn ariannol flaenorol. Mae'r sylfaen drethu yn newid yn gyson yn ystod y flwyddyn, wrth i eiddo newydd gael eu hychwanegu ac wrth ganiatáu eithriadau a gostyngiadau i bobl sengl. Ni ellir amcangyfrif y newidiadau hyn ac yn ddieithriad mae'n arwain at wahaniaeth rhwng y debyd gwirioneddol a godwyd a'r gyllideb.

- **Risgiau sy'n gysylltiedig â galw -** Fel y nodwyd yn gynharach yn yr adroddiad, ac fel y gwelwyd yn ystod y ddwy flynedd ariannol ddiwethaf, bu cynnydd yn y galw am wasanaethau, yn arbennig gwasanaethau gofal cymdeithasol ac addysg. Mae'r cynnydd yn y meysydd hyn wedi rhoi straen ariannol ar yr Awdurdod ac wedi arwain at orwariant sylweddol yn y gyllideb. Mae cyllideb ddigyfnewid 2020/21 yn cymryd y cynnydd yn y galw a welwyd yn 2019/20 i ystyriaeth ond ni fyddai unrhyw gynnydd pellach wedi ei gyllido a byddai'n cynyddu'r risg o orwariant pellach yn 2020/21.

6.4. Ar ôl ystyried yr holl risgiau a nodir uchod a'r camau lliniaru, mae'r Swyddog Adran 151 o'r farn bod y cyllidebau'n gadarn ac y gellir eu cyflawni.

7. PWYLLGOR SGRIWTINI

7.1. Oherwydd yr oedi cyn derbyn y setliad dros dro a therfynol bu'n rhaid cywasgu'r amserlen ar gyfer cyllideb 2020/21 er mwyn sicrhau bod y Cyngor mewn sefyllfa i osod y Dreth Gyngor o fewn yr amserlen a nodir yn Neddf Cyllid Llywodraeth Leol 1992 (Adran 30 (6)). Cafodd cyllideb 2020/21 ei hystyried ymhellach gan y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod ar 27 Chwefror, 2020 a chyflwynir adroddiad ar drafodaethau'r Pwyllgor hwnnw ar lafar i'r cyfarfod o'r Pwyllgor Gwaith.

8. Y GYLLIDEB ARFAETHEDIG A LEFEL Y DRETH GYNGOR

8.1. Ar ôl ystyried yr arian sydd ar gael, canlyniadau'r broses ymgynghori ac ymateb y Pwyllgor Sgriwtini, mae'r Pwyllgor Gwaith wedi diwygio ei gynnig ar gyfer y gyllideb derfynol ac wedi cynnwys y newidiadau canlynol: -

- Bod y gyllideb ddigyfnewid ar gyfer 2020/21, ar ôl caniatáu ar gyfer arbedion arfaethedig o £0.343m, yn cael ei gosod ar £142.177m (gweler Tabl 2).
- Cynnydd o 4.5% yn y Dreth Gyngor yn 2020/21, sef cynnydd o £56.16 yn y Dreth Gyngor ar gyfer Band D, i £1,304.73.
- Bod unrhyw falans sy'n weddill i gydbwyso'r gyllideb yn llawn yn cael ei addasu trwy'r gronfa wrth gefn gyffredinol.

8.2. Mae Tabl 4 isod yn crynhoi'r symudiad yng nghyllideb 2020/21 gan gymryd i ystyriaeth y cynigion a nodir ym mharagraff 10.1 uchod.

Tabl 4
Gofynion Arfaethedig o ran y Gyllideb ac Ariannu yn 2020/21

Gofynion Cyllidebol	£'m	£'m
Cyllideb Derfynol 2019/20		135.210
Taliadau Ymrwymedig a Chwyddiant		6.993
Y Gyllideb Ddigyfnewid ar 13 Ionawr 2019		**142.203**
Cynigion Arbedion Cychwynnol		(0.343)
Cronfa i gwrdd â chynnydd yn y galw		0.287
Addasiadau i'r Gyllideb Ddigyfnewid – gweler Tabl 2		0.028
Y Gyllideb Ddigyfnewid ar 2 Mawrth 2020		**142.175**
Cynigion ar gyfer y Gyllideb Derfynol – paragraff 8.1		
Addasu'r gronfa ar gyfer digwyddiadau annisgwyl	(0.029)	
		(0.029)
Gofyniad Cyllidebol Terfynol		**142.146**
Wedi ei ariannu gan:		
Grant Cynnal Refeniw	76.692	
Trethi Annomestig	24.313	
Cyfanswm Cyllid Allanol Cyfun		101.005
Y Dreth Cyngor (gan gynnwys Premiymau)		41.141
Cyfanswm Cyllid		**142.146**

9. ASESIAD O'R EFFAITH AR GYDRADDOLDEB

9.1. Wrth ddarparu ei wasanaethau, mae'n rhaid i'r Cyngor fod yn ymwybodol o'i ddyletswyddau o dan Reoliadau Deddf Cydraddoldeb 2010 (Dyletswyddau Statudol) (Cymru) 2011 i asesu effaith penderfyniadau ariannol allweddol ar grwpiau gwarchodedig a rhaid rhoi sylw dyledus i ganlyniad asesiad o'r fath.

9.2. Ni fydd yr arbedion cyllidebol arfaethedig yn effeithio ar unrhyw un o'r grwpiau gwarchodedig a nodir yn y Rheoliadau ac o ganlyniad nid ystyrir bod angen cynnal unrhyw Asesiadau o'r Effaith ar Gydraddoldeb.

10. DIWEDDARU'R STRATEGAETH ARIANNOL TYMOR CANOL

10.1. Roedd y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb a gyflwynwyd i'r Pwyllgor Gwaith ar 13 Ionawr 2019 yn seiliedig ar y Strategaeth Ariannol Tymor Canol a gymeradwywyd gan y Pwyllgor Gwaith ym mis Medi 2019 (gweler Tabl 1). Roedd y strategaeth yn amcangyfrif y byddai'r Cyllid Allanol Cyfun yn aros yr un fath yn 2021/22 ac yn 2022/23, yn unol â setliad 2020/21, ac y byddai cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor ac na fyddai unrhyw newid yn y premiwm ar ail gartrefi a thai gwag.

10.2. 'Roedd y setliad gwirioneddol ar gyfer 2020/21 £5.214m yn uwch mewn termau arian parod na'r ffigwr a ragwelwyd yn y Cynllun Ariannol Tymor Canol. Mae hyn, ar y cyfan, wedi caniatáu i'r Cyngor ohirio'r angen i wneud £4.2m o arbedion yr oedd y Cynllun Ariannol Tymor Canol yn rhagweld y byddai wedi bod yn rhaid eu gwneud.

10.3. Mae'n anodd amcangyfrif newidiadau yn y Cyllid Allanol Cyfun i'r dyfodol a bydd llawer yn dibynnu ar berfformiad economi'r DU ar ôl Brexit. Bydd Llywodraeth newydd y DU yn nodi ei pholisïau ariannol newydd yn ei chyllideb ar 11 Mawrth 2020. Gallai lefelau cyllido Llywodraeth Leol Cymru ddod yn gliriach wedi hynny, er bod i ba raddau y bydd Llywodraeth Cymru yn gwarchod meysydd gwariant eraill o gymharu â llywodraeth leol hefyd yn cael effaith sylweddol ar lefel y setliadau i lywodraeth leol yn y dyfodol.

10.4. O ystyried yr ansicrwydd ynghylch cyllid yn y dyfodol, byddai unrhyw ddiweddariad i'r Cynllun Ariannol Tymor Canol ar hyn o bryd yn dybiannol ar y gorau, a gallai roi'r argraff bod sefyllfa ariannol y Cyngor yn well neu'n waeth na'r gwir sefyllfa pan ddaw honno'n gliriach. Daw pethau'n eglurach dros y misoedd nesaf a bydd y Pwyllgor Gwaith yn derbyn diweddariad ar sefyllfa ariannol y Cyngor ym mis Medi 2020.

11. CASGLIADAU

11.1. Mae'n bwysig ar gyfer y flwyddyn sydd i ddod fod y gyllideb a osodir yn gyraeddadwy ac yn adlewyrchiad cywir o'r galwadau ar wasanaethau ar hyn o bryd, a dros gyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canol. Mae hyn yn fwy perthnasol o ystyried bod lefel y gronfa wrth gefn wedi gostwng ac na ellir ei hystyried bellach yn ffynhonnell o arian y gellir troi ati'n barhaus pan fydd y gyllideb yn gorwario. Mae lefel y cronfeydd ysgol hefyd wedi gostwng. Mae angen i'r gyllideb hefyd fynd i'r afael â hyfywedd ariannol a chynaliadwyedd tymor hir y Cyngor a sicrhau bod y Cyngor mewn sefyllfa ariannol gref i ymateb i unrhyw ostyngiadau pellach mewn cyllid gan Lywodraeth Cymru.

11.2. Felly, ym marn broffesiynol y Swyddog Adran 151, rhaid i'r gyllideb refeniw ar gyfer 2019/20 gyflawni'r amcanion canlynol:-

- Sicrhau bod yr adnoddau ariannol a neilltuir i bob gwasanaeth yn ddigon i gwrdd â'r pwysau sydd ar eu cyllidebau ar hyn o bryd ac i gwrdd â'r galw am y swyddogaethau statudol y mae'n rhaid i'r gwasanaethau eu cyflawni.
- Mynd i'r afael â'r pwysau ariannol sylfaenol yn y Gwasanaethau sydd wedi cael eu heffeithio fwyaf gan gynnydd yn y galw am wasanaethau; Gwasanaethau Addysg, Gwasanaethau Plant ac Oedolion.
- Osgoi gosod cyllideb sy'n erydu cronfeydd wrth gefn y Cyngor ymhellach naill ai trwy ddefnyddio cronfeydd wrth gefn i gydbwyso'r gyllideb neu drwy osod cyllideb anghyraeddadwy, a fydd yn y pen draw yn arwain at orwario ar ddiwedd blwyddyn ariannol 2020/21.
- Gosod y Dreth Gyngor ar lefel sy'n debyg i asesiad Llywodraeth Cymru o faint y dylai Treth Gyngor Ynys Môn fod, ac ar lefel gyffelyb hefyd i'r Dreth Gyngor a godir gan awdurdodau eraill yng Nghymru sy'n debyg o ran eu maint a'u math.

12 ARGYMHELLION

12.1 Argymhellir bod y Pwyllgor Gwaith yn cymeradwyo'r cynnig ar gyfer y gyllideb derfynol fel y nodir ym Mharagraff 8 i'r Cyngor llawn ar 10 Mawrth 2020.

Ymateb i Gynigion Cychwynnol y Pwyllgor Gwaith ar gyfer Cyllideb 2020/21

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Chwefror 2020

Awdur - Gethin Morgan, Rheolwr Cynllunio Busnes, Rhaglen a Pherfformiad

Pennaeth Gwasanaeth - Carys Edwards, Pennaeth Adnoddau Dynol a Thrawsnewid Corfforaethol

1. Rhagarweiniad

1.1. Rhwng 15 Ionawr a 7 Chwefror 2020 cynhaliodd y Cyngor ymarfer i ymgysylltu gyda'r cyhoedd ar y cynigion cychwynnol ar gyfer cyllideb 2020/21 yr oedd y Pwyllgor Gwaith wedi cytuno y dylid ymgynghori yn eu cylch. 'Roedd y cyfnod ymgynghori 3 wythnos yn canolbwyntio ar gynigion ar gyfer arbedion a gyflwynwyd gan wasanaethau'r Cyngor.

1.2. Cyflwynwyd y cynigion o ganlyniad i'r broses gyllidebol flynyddol ac ymgynghorwyd arnynt er mwyn cael barn y cyhoedd ac i sicrhau y gall y Pwyllgor Gwaith (wrth i'r broses dynnu tua'i therfyn) wneud argymhellion yn seiliedig ar yr holl wybodaeth sydd ar gael. Fe'u cyflwynwyd gan y gwasanaethau yn ystod yr hydref lle cawsant eu herio a'u cytuno fel rhai y dylid ymgynghori yn eu cylch gan Aelodau Etholedig pob grŵp gwleidyddol yn y Cyngor.

1.3. Ystyriwyd ystod eang o arbedion lle'r oedd yr her fewnol a'r consensws wedi arwain at gyflwyno nifer o wahanol gynigion - a oedd yn amrywio o faterion fel cynnydd o 4-5% yn y Dreth Gyngor, cael gwared ar rai swyddi gwag a chynyddu ffioedd parcio mewn meysydd parcio arfordirol a threfol - ond i wahanol raddau.

1.4. Rhoddwyd cyhoeddusrwydd i'r cynigion hyn mewn sawl ffordd;

1.4.1. Datganiadau ac erthyglau yn y wasg

1.4.2. Cyhoeddwyd y cynigion ar wefan y Cyngor (hafan)

1.4.3. Defnydd helaeth o gyfryngau cymdeithasol - Twitter, Facebook i hysbysebu'r cynigion gydag ystod ehangach o drigolion

1.4.4. Cyfweliad gan yr Aelod Portffolio, Robin Williams ar MônFM yn hyrwyddo'r ymgynghoriad a'i gynnwys

Nod pob un o'r sianeli uchod oedd rhoi cyhoeddusrwydd a chreu brwdfrydedd ymhlith dinasyddion a staff i ymgysylltu ac i ymateb i'r cynigion cychwynnol.

1.5 Gofynnwyd i ddinasyddion, partneriaid a staff ymateb i'r ymgynghoriad mewn gwahanol ffyrdd, gan gynnwys:

- Arolwg ar-lein ar ein gwefan
- E-bost neu
- Ysgrifennu atom yn y ffordd draddodiadol trwy bostio llythyr

1.6 Yn ogystal â'r uchod, cynhaliodd y Cyngor ymarferion ymgysylltu pellach gyda:

- Y Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned ynghyd â phartneriaid. Cynhaliwyd y fforwm yn Siambr y Cyngor
- Sesiynau gyda phobl ifanc trwy'r fforymau Ffermwyr Ifanc a'r Urdd.
- Sesiwn gyda Phenaethiaid ac Uwch Reolwyr ysgolion ar yr Ynys

Dilynodd yr ymgynghoriad eleni batrwm tebyg i'r digwyddiadau ymgynghori a gynhaliwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ond nid oedd mor eang ag yn y blynyddoedd diwethaf oherwydd yr amserlen fyrrach a orfodwyd ar y Cyngor gan Lywodraeth Cymru. Rhoddwyd y pwyslais eleni ar gael ymatebion electronig trwy ein defnydd helaeth o gyfryngau cymdeithasol.

Derbyniwyd 85 o ymatebion trwy ddulliau electronig, derbyniwyd 2 e-bost a 2 lythyr trwy e-bost.

Mae'r canlyniadau / canfyddiadau fel a ganlyn –

Ydych chi'n cytuno y dylai'r Cyngor barhau i fuddsoddi mewn Gwasanaethau Oedolion er mwyn ymateb i'r cynnydd yn y galw?

		Canran	**Cyfanswm**
1	Ydw	80.72%	67
2	Nac ydw	19.28%	16

Dadansoddiad								
Cymedr:	1.19	Gwyriad Safonol	0.39	Cyfradd foddhad	19.28		Atebwyd	83
Gwyriad	0.16	Camgymeriad Safonol:	0.04				Heb ateb	2

Ydych chi’n cytuno â chynnig y Pwyllgor Gwaith i amddiffyn cyllidebau ysgolion trwy beidio â gweithredu’r toriad o £ 800k a ohiriwyd yn 2019/20?

		Canran	Cyfanswm
1	Ydw	73.49%	61
2	Na	26.51%	22

Dadansoddiad								
	Cymedr	1.27	Gwyriad Safonol:	0.44	Cyfradd foddhad:	26.51	Wedi ateb	83
	Gwyriad:	0.19	Camgymeriad Safonol:	0.05			Heb ateb	2

Ydych chi'n meddwl ei bod hi'n rhesymol ein bod ni'n codi'r Dreth Gyngor rhwng 4.5% a 5%? (O gofio lefel y setliad a'r angen i ariannu'r cynnydd yn y galw yn y Gwasanaethau Oedolion a’r Gwasanaethau Addysg)

		Canran	Cyfanswm
1	Ydw	30.12%	25
2	Nac ydw	69.88%	58

Dadansoddiad:								
	Cymedr:	1.7	Gwyriad Safonol:	0.46	Cyfradd foddhad:	69.88	Atebwyd	83
	Gwyriad:	0.21	Camgymeriad Safonol:	0.05			Heb ateb	2

A ydych chi'n cytuno â'r cynigion yn Atodiad 4 o'r Adroddiad ar y Gyllideb Refeniw?

		Canran	Cyfanswm
1	Ydw	58.90%	43
2	Nac ydw	41.10%	30
		Atebwyd	73

A ydych chi'n cytuno â'r cynigion yn Atodiad 4 o'r Adroddiad ar y Gyllideb Refeniw?								
							Canran	**Cyfanswm**
Dadansoddiad	Cymedr:	1.41	Gwyriad Safonol:	0.49	Cyfradd Foddhad:	41.1	Heb ateb	12
	Gwyriad:	0.24	Camgymeriad Safonol:	0.06				

Mae'r uchod yn dangos canlyniad o blaid y cynigion a gyflwynwyd ar gyfer arbedion yn ystod 2020/21. Wedi dweud hyn, mae rhai safbwyntiau sy'n cwestiynu rhai cynigion. Derbyniodd y Cyngor ddau ar bymtheg o sylwadau o'r fath. Mae'r rhain yn amrywio o gwestiynu gwerth cynyddu taliadau parcio, i herio pam mae angen cynnydd o'r fath yn y dreth Gyngor.

Mae'r pwynt a wnaed ynghylch cynyddu costau parcio mewn lleoliadau arfordirol yn destun pryder mewn dau ymateb a gafwyd trwy e-bost (mae un ohonynt yn dod o Glwb Hwylio a Chwaraeon Dŵr Traeth Coch) sy'n amlinellu effaith bosib newid o'r fath pe bai'r ffioedd yn cynyddu, ynghyd ag effeithiau pellgyrhaeddol pellach ar gyfleoedd i wella iechyd a lles unigolion yn y dyfodol.

Mae eraill yn cwestiynu dilysrwydd cynyddu'r Dreth Gyngor flwyddyn ar ôl blwyddyn gyda rhai yn tynnu sylw at y ffaith bod y codiad fel arfer yn uwch na lefel chwyddiant sy'n golygu bod eu hincwm gwario yn gostwng flwyddyn ar ôl blwyddyn. Nododd un sylw y dylai Llywodraeth Cymru roi mwy o gyllid i Gynghorau a dywedodd tri o bobl y dylai perchnogion ail gartrefi dalu mwy o dreth gyngor am ail gartrefi yn Ynys Môn.

Roedd un sylw yn cwestiynu gwerth lleihau'r gyllideb ar gyfer digwyddiadau dinesig, gan gwestiynu ei effaith ar dwristiaeth, cynhwysiant cymdeithasol a gweithgareddau sy'n pontio'r cenedlaethau a derbynwyd un ymateb gan cyngor cymunedol oedd yn nodi nad oedd cyfnod ymgynghori o 3 wythnos yn ddigon o gyfnod iddynt fedru ymateb.

Ydych chi'n cytuno â'r cynigion yn ein rhaglen gyfalaf lawn ar gyfer 2020/21 fel y gwelir hwy yn yr adroddiad ar y Gyllideb Gyfalaf?								
							Canran	**Ymateb**
1	Ydw						53.42%	39
2	Nac ydw						46.58%	34
Dadansoddiad:	Cymedr:	1.47	Gwyriad Safonol:	0.5	Cyfradd foddhad:	46.58	Atebwyd	73
	Gwyriad:	0.25	Camgymeriad Safonol:	0.06			Heb ateb	12

‘Roedd rhaniad yr ymatebion canrannol i’r cynigion yn fwy cyfartal, gyda 53% yn cytuno â’r cynigion a 47% yn erbyn.

Derbyniwyd dau ar bymtheg o sylwadau, ac roedd un ohonynt yn cwestiynu pam na ddefnyddiwyd unrhyw ddogfennau cyhoeddus ar gyfer yr ymgynghoriad a bod methiant i wneud hynny yn gwneud iddo gasglu mai ymgynghoriad ‘er mwyn sioe’ yn unig ydyw. Tynnodd ddau sylw at y ffaith y dylid lobïo mwy ar y llywodraeth i gael treth gorfforaethol gan sefydliadau mawr.

Roedd eraill yn cwestiynu perthnasedd y canlynol -

- Pam mae’r Cyngor yn gwarchod y gyllideb addysg?
- Pam mae’n cynyddu'r dreth gyngor?
- Safle i deithwyr
- Prynu cerbydau graeanu newydd

Roedd un ymateb yn cwestiynu a ddylid buddsoddi yn Ysgol Syr Thomas Jones, Amlwch fel rhan o’r rhaglen moderneiddio ysgolion oherwydd credir ei bod yn ymrwymiad ariannol gyda chostau sylweddol di-baid (‘money pit’) Roedd un arall yn cwestiynu a ddylid buddsoddi yn Ysgol Gyfun Llangefni oherwydd cyflwr yr ysgol ac roedd sylw arall yn erfyn ar y Cyngor i adeiladu'r Ysgol Corn Hir newydd gyda chynnydd o 50% yn y capasiti oherwydd y bydd mwy a mwy o deuluoedd yn ymgartrefu yn Llangefni dros y blynyddoedd i ddod.

Nododd ymatebion eraill y dylid gwerthu hen adeiladau'r Cyngor a chwtogi niferoedd staff, a chwestiynwyd yn galed a yw gwasanaeth Cludiant Cymunedol Mon yn foeth diangen sydd bellach yn anfforddiadwy oherwydd bod opsiynau cludiant eraill ar gael i gwsmeriaid eu defnyddio.

	Cyllideb Ddigyfnewid yn dilyn Setliad Dros Dro £	Addasiad i'r Cyllideb Ddigyfnewid £	Arbedion £	Cynnydd y Dreth Gyngor @ 4.5% £	Pwysau Cyllideb a Newidiadau Terfynnol £	Cynigion Cyllideb Terfynnol 2020/21 £
Addysg a Diwylliant	54,022,185	(5,733)	-	-	-	54,016,452
Gwasanaethau Oedolion	26,859,321	3,520	-	-	-	26,862,841
Gwasanaethau Plant	10,543,297	1,089	-	-	-	10,544,386
Gwasanaethau Tai	1,266,792	2,240	(101,000)	-	-	1,168,032
Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo	15,266,195	9,530	(104,000)	-	-	15,171,725
Economaidd ac Adfywio Cymunedol	4,075,136	3,254	(65,000)	-	-	4,013,390
Trawsnewid Corfforaethol	4,998,708	(228)	(5,000)	-	-	4,993,480
Adnoddau	3,140,972	27,790	(60,000)	-	-	3,108,762
Busnes y Cyngor	1,669,243	150	-	-	-	1,669,393
Rheoli Corfforaethol	625,462	100	-	-	-	625,562
Cyfanswm Cyllidebau Gwasanaeth	**122,467,311**	**41,712**	**(335,000)**	**-**	**-**	**122,174,023**
Costau Corfforaethol a Democrataidd	2,807,237	(14,249)	(8,000)	-	-	2,784,988
Ad-daliadau i CRT	(700,000)	-	-	-	-	(700,000)
Ardollau	3,598,489	-	-	-	-	3,598,489
Cyllid Cyfalaf	6,939,100	-	-	-	-	6,939,100
Budd-daliadau a roddwyd	111,870	-	-	-	-	111,870
Rhyddhad Trethi Dewisol	70,000	-	-	-	-	70,000
Cynllun gostyngiadau'r Dreth Gyngor	6,016,238	-	-	-	-	6,016,238
Cyfanswm y Cyllidebau a Ddyrennir	**141,310,245**	**27,463**	**(343,000)**	**-**	**-**	**140,994,708**
Cyffredinol ac Argyfyngau Eraill	892,530	-	-	-	259,072	1,151,602
Cyfanswm Cyllideb 2020/21	**142,202,775**	**27,463**	**(343,000)**	**-**	**259,072**	**142,146,310**
Cyllidwyd gan						
Grant Cynnal Refeniw	(76,691,916)	-		-	-	(76,691,916)
Trethi Annomestig	(24,312,956)	-		-	-	(24,312,956)
Y Dreth Gyngor yn cynnwys Premiwm y Dreth Gyngor	(39,370,571)	-		(1,770,867)	-	(41,141,438)
Arian Wrth Gefn y Cyngor	-	-		-	-	-
Cyfanswm Cyllid	**(140,375,443)**	**-**	**-**	**(1,770,867)**	**-**	**(142,146,310)**
Cyllideb wahanol i Gyllido	**1,827,332**	**27,463**	**(343,000)**	**(1,770,867)**	**259,072**	**-**